

VELİLERİN ÖĞRETMENLERE UYGULADIĞI ŞİDDETE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA*

QUALITATIVE RESEARCH ON PARENTAL VIOLENCE AGAINST TEACHERS

Taner ATMACA*

Turgay ÖNTAŞ**

ÖZ: Bu çalışmada öğretmenlerin veliler aracılığıyla maruz kaldıkları şiddet türlerini, şiddetin uygulanma biçimlerini, psikolojik ve fiziksel türlerinin ve öğretmenlerin günlük okul faaliyetlerine nasıl yansıdığı araştırılmıştır. Şiddet, günümüzde toplumun hemen her katmanında farklı şekilde meydana gelen toplumsal bir olgu haline gelmiş bulunmaktadır. Şiddete maruz kalan bireylerin, bu şiddetten fiziksel ve psikolojik olarak etkilendikleri, bireylerin özel, sosyal ve iş hayatlarında şiddetin yansımalarının olduğu görülmektedir. Araştırma yüz yüze görüşme yoluyla İstanbul, Ankara ve Düzce illerinde görev yapan 25 öğretmenden toplanan verilere dayanmaktadır. Veriler “yarı yapılandırılmış görüşme” ile elde edilmiştir. Katılımcılara kendilerine ait bilgilerin bir başkasına verilmeyeceği açıklanmıştır. Gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler sonrasında katılımcıların maruz kaldıkları şiddet türleri, şiddetin uygulanma biçimleri, psikolojik ve fiziksel etkileri ve mesleki gelişimlerine etkileri derinlemesine bakış açısıyla ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma bulguları göstermektedir ki öğretmenlere yönelik veli şiddeti, sosyal ve ekonomik koşullara bağlı olarak fiziksel ve psikolojik olarak farklılaşmaktadır. Öğretmenlerin mağduru oldukları şiddetin etkilerini atlatmak için okul yönetimi ile ve diğer öğretmenlerle durumu zaman zaman paylaşıp çözüm arayışı içine girdikleri tespit edilmiştir. Bazı öğretmenlerin ise tıbbi yardım aldıkları ve şiddetin etkilerini bu şekilde bertaraf etmeye çalıştıkları anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Okulda Şiddet, Öğretmenlere Veli Şiddeti,

ABSTRACT: In this study it is aimed to elaborately find out parental violence types which teachers are exposed to, in what ways they are exposed to violence and how physical and psychological violence of parents against teachers affect on teachers' daily teaching practice. Recently, violence has been a social phenomenon which occurs in every layer of the society in different way. It is seen that the people which are exposed to the violence are affected physically and psychologically because of the violence and this violence has reflections on their personal, social and business life. This study is based on the data collected from 25 participants via face to face interview in Istanbul, Ankara and Duzce provinces of Turkey. Data were collected from semi-structured interviews. After face to face interviews, it is aimed to elaborately find out parental violence types which teachers are exposed to, in what ways they are exposed to violence and how physical and psychological violence of parents against teachers affect on teachers' daily teaching practice. Findings of the study show that parental violence against teachers differentiates depending on economic and social circumstances. It has been identified that teachers have occasionally shared what they experience with school administration and other teachers for a solution to get rid of the effects of the violence. This study has found out that some teachers have tried to get rid of the effects of the violence by taking medical aid.

Keywords: Violence, Violence in school, Parental violence against teachers

* Bu çalışma 6-9 Haziran 2013 tarihleri arasında Çanakkale Üniversitesi'nde gerçekleştirilen 5.Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

* Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Araştırma Görevlisi

**Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Öğrencisi

GİRİŞ

Son zamanlarda yazılı ve görsel medyada sıkça karşılaşılan öğretmenlere yönelik fiziksel, psikolojik ya da sözel saldırılar dikkat çekici boyutlara ulaşmış bulunmaktadır (Çubukçu, Girmen ve Turan 2010). Bu vakalar, eğitim öğretim hayatında ciddi bir problemin varlığını teşhis etmemizi gerektirmektedir. Toplum hayatını ilgilendiren her safhada olduğu gibi eğitim-öğretim faaliyetlerinin kurumsal olarak sunulduğu okullarda da şiddet vakalarının görülmesi, insanın bulunduğu her yerde sorunların varlığını ortaya koymaktadır. Dünya Sağlık Örgütü şiddeti “Kişinin kendisine, bir başkasına veya bir gruba karşı, yaralama, ölüm, psikolojik zarar, az gelişmişlik veya yoksunlukla sonuçlanan ya da sonuçlanma ihtimali yüksek olan kasıtlı kuvvet kullanımı veya kuvvet kullanma tehdididir” şeklinde tanımlamıştır (akt.Adak, 2004, 29). Şiddetin sadece fiziksel etkisinden söz etmek, şiddetin psikolojik yönünü vurgulamamak, şiddete bağlı olarak ortaya çıkan psikolojik travmaları dile getirmemek eksik bir açıklama olur. Şiddetin fiziksel olduğu kadar bireyde uzun süreli bazen de kalıcı olabilecek psikolojik etkileri de vardır. Şiddet, açıktan ve doğrudan olabileceği gibi bazen de değişik tip ve biçimlerde gizli ve sembolik de olabilir (Çubukçu ve diğ., 2010; Kirel, 2008; Özdemir, 2012; Scott, 2012). Şiddetin ortaya konma biçimi kendini, sadece güç içeren unsurları kullanarak birine ya da birilerine zarar verme eylemi olarak sınırlamaz. Aynı zamanda şiddetin ruhsal baskı oluşturan ve bireyde bu yönde negatif etkiler oluşturan boyutu da vardır (Ünsal, 1996). Bireyin, büyüme çağına geçirmiş olduğu şiddet deneyimleri, şiddeti dolaylı yoldan öğrenmesine ve ilerideki hayatında bu deneyimleri uygulamasına kapı aralamaktadır. Bu deneyimler bilinçaltına işlemekte, birey şiddeti taklit etmekte ve bu şiddet insanoğlunun içinde bulunan dürtülerle birleştiğinde uygulama için kendine zemin bulmaktadır. Keza, aşırı baskıcı, otoriteryan bir aile atmosferinde büyüyen bir bireyin şiddete olan eğilimi, daha demokratik bir aile ortamından gelen bireye nazaran fazlalık göstermektedir (Gorman-Smith, 2012; Gözütok, 2008; Meadows, 2005). Bu bağlamda şiddetin öğrenilmiş bir davranış biçimi ya da şiddetin içgüdülerin oluşturduğu dürtüler sonucu meydana geldiğini söylenebilir.

Albert Bandura, şiddeti ve saldırganlığı, geliştirdiği “Sosyal Öğrenme Kuramı” ile açıklamaktadır. Bu yaklaşımın özünde ise insanın doğuştan getirdiği, fitratında yer alan, nefret, öç alma ve saldırma hislerinin dış yaşantısında karşılaştığı birtakım deneyimlerle davranış biçimine dönüştüğü yer almaktadır. Şiddetin epidemik yanı Bandura’nın bu teorisine katkı sağlamaktadır. Bir başka varsayım da literatürde engellenme-saldırganlık teorisi olarak geçmektedir. Tepkisel şiddet olarak da bilinen bu teori bireyin engellenen davranışlarının, bastırılan yönlerinin ileriki hayatında saldırganlığa yol açtığını ileri sürmektedir (Fromm, 1982; Gözütok, 2008; Markowitz, 2001). Tepkisel şiddete yol açan duyguların başında gıpta, kıskançlık ve öç almanın olduğunu ileri süren Erich Fromm bu duyguları insanın sahibi olamadığı statü, durum ya da nesnelere mukabil olarak buna sahip olanlara uyguladığı şiddet türünün altında yatan neden olarak açıklamaktadır (Fromm, 1982, 2011). Tüm bu teori ve varsayımlar insanın şiddeti doğuştan beraberinde mi getirdiğini, yoksa sonradan aile ve toplum hayatının içinde yaşantı yoluyla mı edindiğini açıklamaya yöneliktir.

Şiddet yaşantıları toplumun çeşitli katmanlarında çeşitli boyutlarda gerçekleşmektedir. Sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik farklılıkların çeşitlenmesi beraberinde şiddet türlerini ve uygulanma biçimlerini de çeşitlendirmektedir (Fromm, 2011; Markowitz, 2003; Moses, 1996). Mevcut sorunların çözüm yöntemi olarak şiddeti tercih edenlerin baskın olduğu bölgelerde bu eğilimin yükselmesine neden olarak “şiddet alt-kültürü”nün varlığına vurgu yapan Wolfgang ve Ferracuti (2001), şiddetin bu yönüyle kuşaklar arasında öğrenilerek ilerlediğini dile getirmişlerdir. Şiddet alt-kültürü daha çok, sosyo-ekonomik olarak gelişmişlik klasmanında geri

olarak nitelenen bölgelerde bulunan bireylerin sahip olduğu düşük özgüvenin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Heimer, 1997, Kızmaz, 2006; Markowitz, 2001; Michaud, 1991). Bu noktadan hareketle Kızmaz (2006) bu tür yerlerdeki şiddet eğilim ve davranışlarının maskülen bir nitelik taşıdığını ve bir itibar kazanma aracı olarak görüldüğünü belirtmektedir. Şiddeti körükleyen en büyük faktörlerden birinin de iktidarı kaybetme korkusudur. Öğretmen sınıf otoritesini yitirdiğinde, anne-babalar çocuklarına söz geçiremediğinde, yönetici kurumun iş ve işleyişine hâkim olamadığında, bürokrat devleti yönetmede zafiyet sağladığında psikolojik/fiziksel şiddet otoriteyi perçinleştirmede araç haline gelmektedir. Bu noktadan hareketle muktedir olamamanın şiddeti doğuran bir araç olarak karşımıza çıktığı görülmektedir (Arendt, 1997).

Okulun toplumsal bir kurum olması, doğrudan insan-insan ilişkileri üzerine kurulu olması beraberinde birtakım sorunları ve şiddete dönüşebilecek durumları da getirmektedir. Okul iklimi içinde bulunan, yönetici, öğretmen, öğrenci ve veliler bu sorunların ve şiddetin ya öznesi ya da objesi durumunda olmaktadır (Tezcan, 2010). Okullarda şiddet olayları kapsamında literatürde öğretmene yönelik veli şiddetinin varlığına dair çalışmaların azlığı dikkat çekicidir. Okullarda öğretmenlere dönük saldırılar fiziksel şiddet, sözel ve cinsel taciz, küfür, hakaret, tehdit, terörle korkutma, psikolojik baskı, mobbing, kesici, delici ve ateşli silahla ya da başka bir enstrümanla zarar verme vb. şeklinde gerçekleşmektedir (Cemaloğlu, 2007). Bu tür saldırılar dünyanın hemen her yerinde farklı tür ve boyutlarda görülmektedir (Muthukrishna, Ngakane ve Ngcobo, 2012). Okullara yönelik saldırıyı yapanların ya da okullarda bulunan yönetici, öğretmen, yardımcı personel vb. insan kaynaklarına dönük şiddetin uygulayıcılarının genel profil özelliklerinin bazıları Meadows'a (2005) göre, şiddet deneyimi içeren bir geçmiş, ruhsal denge bozukluğu, zararlı madde alışkanlığı, depresyon, ateşli silahlara düşkünlük, asabiye bozukluğu ve kişilik bozukluğudur. Okullarda özellikle öğretmenleri hedef alan saldırılar sonucu oluşan psikolojik tükenmişlik ile ilgili araştırma sonuçları da göstermektedir ki okullarda psikolojik yıpranma yaşayan öğretmenlerin, duygu kaybı ve mesleki heyecan yitimi hızlanmakta ve öğretmenler mesleği uzun süre sürdürme düşüncesini kaybetmektedirler (Brouwers & Tomic, 1999).

Araştırmalar öğretmenlerin, kendilerini güvensiz hissettikleri okullarda şiddete hedef olma ve kurban seçilme ihtimalinin yüksek olduğu ortaya koyulmuştur (Vettenburg, 2002). Şiddete maruz kalan öğretmenlerin yaşadıkları travma, fizyolojik rahatsızlıklar, psikolojik ve psikosomatik bozukluklar doğrudan ya da dolaylı yoldan eğitim öğretim faaliyetlerini etkilemektedir. Öğretme ve eğitime işinin yüksek moral ve motivasyonla doğru orantılı olduğu göz önüne getirilirse fiziksel ya da psikolojik şiddetin mağduru bir öğretmenin kaybedeceği mesleki motivasyon ve güven kaybı sınıf ve okul yönetimini negatif yönde etkileyecektir. Okulda yaşanan şiddet olayları öğretmenlerde korku, panik hali, stres oluşturmakta, öğretim kalitesini düşürmekte, öğretmenlerin örgütsel bağlılığını aşağı çekmektedir (Douglas, Lyon ve Wilson, 2011). Şiddetin nesnesi durumunda olan öğretmenlerin itibar kaybettiği, öğrenci nezdinde küçük düşme hissi yaşadığı görülmektedir. Öğrencilerine davranış konusunda rol-model olan öğretmenin özellikle öğrencinin gözü önünde bir şiddet olayına maruz kalması öğretmenin konumunu sarsmaktadır (Astor ve Chen, 2009; Çubukçu ve diğ., 2010). Öğretmenlerin iş hayatları boyunca yaşadıkları psikolojik şiddet ve baskının mesleki ve sosyal hayatlarına olan etkisini açıklayan bir araştırmaya göre psikolojik şiddet ve baskı ile öğretmenlerin mesleki stres ve tükenmişlik seviyeleri arasında yönü pozitif olan bir korelasyon varken iş doyumunu ve yaşam doyumları arasında yönü negatif olan bir korelasyon bulunmaktadır (Çankaya ve Karakuş, 2012).

Okulda fiziksel ve psikolojik şiddet olgusu çoğunlukla, yöneticilerin öğretmenlere yönelttiği psikolojik yıldırma vakalarını, öğretmenlerin öğrenciye uyguladığı fiziksel ve psikolojik şiddet örneklerini ya da öğrencilerin birbirlerine, öğretmenlere ve okul yöneticilerine yönelttiği saldırıları kapsamaktadır. Bu tür şiddet biçimleri ve saldırılar kadar önemli olan fakat literatürde henüz yeterli yer edinememiş öğretmenlere yönelik veli şiddeti bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Amaç

Araştırmanın amacı öğretmenlerin veliler tarafından maruz kaldıkları şiddet türlerini, şiddetin uygulanma biçimlerini, psikolojik ve fiziksel türlerinin öğretmenlerin günlük okul faaliyetlerine nasıl yansıdığını derinlemesine bakış açısıyla ortaya koymaktır. Öğretmenlerin, okul çalışanlarının ve okul idarecilerinin bir baskı unsuru olarak yaşadığı şiddet türleri literatürde kendine pek yer bulamamış ve açığa çıkarılmamıştır. Bu çalışma ile okullarda var olan ancak dile getirilmediği için ya da yeterince ilgi görmeyip örtbas edildiği için geri planda kalan öğretmenlere yönelik veli şiddetini ortaya koyması açısından önem arz edeceği varsayılmıştır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcılar, veri toplama aracının geliştirilmesi ile verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel bir araştırma modeli olup ve olgu bilimsel desen kullanılmıştır. Olgu bilim günlük yaşamda farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanan, kişilerin olgu ile ilgili anlamlandırmalarını, deneyimlerini, algılarını, yönelimlerini, hissettiklerini, yargılarını tanımlamaya çalışan nitel araştırma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada da genel olarak bilgi sahibi olduğumuz veli baskısı ve şiddet olgusu ve olgudan doğrudan etkilenen öğretmenlerin olguya ilişkin deneyimleri, duyguları ve algıları derinlemesine betimlenmeye çalışılmıştır.

Katılımcılar

Olgu bilim araştırmalarında en iyi veri kaynakları araştırmanın, olguyu yaşayan ve bu olgu hakkında derin bilgiler verecek, dışa yansıtacak birey ve gruplarıdır. Alanda yapılacak gözlemler ya da ön görüşmeler yoluyla olguyu en iyi yansıtacak kişiler belirlenebilir (Şimşek ve Yıldırım, 2011). Diğer öğretmenler aracılığıyla şiddete maruz kaldığına ilişkin hakkında bir başka öğretmenden alınan bilgiye dayalı olarak kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerle ilgili ayrıntılı kişisel bilgiler tablo 1'de verilmiştir:

Tablo 1: Katılımcılara ait betimsel özellikler

Katılımcıların Bulunduğu İl	Kamu\Özel	Katılımcı sayısı	Cinsiyet	Mesleki Kıdem (ort)
İstanbul	Kamu	12	Kadın	4
	Kamu		Erkek	8
Ankara	Kamu	5	Kadın	2
	Özel		Erkek	3
Düzce	Kamu	8	Kadın	4
	Kamu		Erkek	4

Katılımcıların yüzde 48'i İstanbul, yüzde 20'si Ankara yüzde 32'si Düzce ilinde mesleğini sürdürmektedir. Katılımcıların %40'ı kadın ve %60'ı erkektir. Katılımcıların mesleki kıdemleri cinsiyetleri açısından kıdemlerine bakıldığında kadın öğretmenlerin kıdem sürelerinin genel ortalaması on yılın altında iken erkek öğretmenlerin kıdem sürelerinin genel ortalaması on yıl üzeridir. Genel olarak kamuda görev yapan öğretmenler ile görüşülmüştür. Ankara'da görüşülen katılımcıların üçü müdür olarak görev yapmaktadır.

Veri Toplama Süreci ve Aracı

Bu çalışmada veriler “yarı yapılandırılmış görüşme” ile elde edilmiştir. Katılımcılara hiç bir şekilde kendilerine ait bilgilerin bir başkasına verilmeyeceği açıklanmıştır. Gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler sonrasında katılımcıların maruz kaldıkları şiddet türleri, şiddetin uygulanma biçimleri, psikolojik ve fiziksel etkileri ve mesleki gelişimlerine etkileri derinlemesine bakış açısıyla ortaya koymaya çalışmıştır.

Görüşmelerde araştırmacı tarafından oluşturulan görüşme kılavuzu kullanılarak gerekli notlar alınmıştır. Görüşmelerde araştırmaya katılan öğretmenlere aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

- Size ya da etrafınızdaki herhangi bir meslektaşınıza yönelik veliler tarafından fiziksel ya da psikolojik şiddet uygulandı mı? Uygulandı ise şiddet türlerinin en az birini uygulayan velilerin genel psikolojik, sosyoekonomik ve eğitim seviyeleri profilini kısaca özetler misiniz?
- Veliler tarafından ne tür bir şiddete maruz kaldınız?
- Maruz kaldığınız şiddetin türü ve sizce neden bunu yaşadınız?
- Maruz kaldığınız şiddetten kurtulmak için ne yaptınız?
- Maruz kaldığınız şiddetin etkilerini atlatmak için herhangi bir terapi, tedavi ya da başka bir tıbbi yardım aldınız mı? Aldıysanız ne tür bir yardım aldınız ve ne kadar süreli aldınız?

Araştırmacılar farklı öğretmen gruplarıyla bireysel olarak Kasım 2012-Şubat 2013 tarihleri arasında görüşmeleri gerçekleştirmiştir. Görüşmelerde notlar alınmıştır. Alınan notlar daha sonra düzenlenerek son hali katılımcılarla paylaşılmış, ekleme ve çıkarılma yapılması gereken yerlerin varsa bunların yapılması istenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Bu analiz yöntemiyle araştırmaya dâhil olan katılımcıların konuyla ilgili aktarımlarına doğrudan yer verilmiştir. Verilerin analizinde sırasıyla çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması

gerçekleştirilmiştir (Şimşek ve Yıldırım, 2011). Kategoriler üç farklı araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar araştırma sorularına paralel olarak aşağıdaki gibidir:

Öğretmenlere şiddet uygulayan velilere ait sosyal özellikler ve bazı karakteristik kişilik özellikleri	Öğretmenlere Yönelik Uygulanan Şiddet Türleri	Şiddetin Yansımaları
<ul style="list-style-type: none">▪ Sosyal Özellikler▪ Ekonomik Özellikler▪ Psikolojik Özellikler	<ul style="list-style-type: none">▪ Fiziksel Şiddet▪ Psikolojik Şiddet▪ Ekonomik Şiddet	<ul style="list-style-type: none">▪ Meslek hayatına▪ Sosyal hayata ve aileye

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde yapılan görüşmelerden elde edilen veriler temalar ve alt boyutları olarak tasnif edilmiştir. Buradan hareketle, şiddet görmüş öğretmen ve müdürlerin görüşlerine ve bu kişilerin şiddetten nasıl etkilendiklerine yer verilmiştir. Araştırma sorularına paralel şekilde oluşturulan temalarda doğrudan alıntılar yapılarak ifade ve içerik zenginliği meydana getirilmiştir.

Tablo 2: Şiddet Uygulayan Velilere Ait Sosyal, Ekonomik ve Psikolojik Özellikler

ALT TEMALAR		N
Sosyal Özellikler	İlkokul mezunu ve daha alt seviye eğitim görmüş	13
	Okulla ve okul faaliyetleriyle ilgisiz	8
	İnformal ve siyasi bağlantıları olan	7
	Kötü niyetli ve saldırgan	6
	Kentlileşmemiş	5
	Aile içi sorunları olan	3
Ekonomik Özellikler	Alt ekonomik seviye	16
	Orta ekonomik seviye	10
	Üst ekonomik seviye	7
Psikolojik Özellikler	Önyargılı, tahammülsüz, sınırlı	19
	Suçlayıcı, saldırgan	12
	Ezilmiş, ötekileştirilmiş	7

1. Öğretmenlere Şiddet Uygulayan Velilere Ait Sosyal Özellikler ve Bazı Karakteristik Kişilik Özellikleri

Öğretmenlere ve okul yöneticilerine yönelik fiziksel ve psikolojik şiddet gerçekleştiren velilerin kişisel özelliklerine ve ait olduğu çevrenin öne çıkan yanları burada dile getirilmiştir.

1.1. Sosyal Özellikler

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmenlere yönelik fiziksel ve psikolojik şiddet uygulayan velilerin çoğu (N=13) düşük bir eğitim profiline sahip velilerden oluşmaktadır. Bunun yanında ailevi sorunlar içinde olan ve kent yaşamına adapte olamamış velilerde de şiddet uygulayanlar arasında öne çıkmaktadır.

Sosyoekonomik yapısı alt düzeyde olan ve ezilmiş olduğu, ötekileştirilmiş olduğu düşüncesindeki kişiler çoğu zaman şiddet uygulamaktadırlar. Ayrıca bildiğini sanan, aslında yüzeysel bilgiye sahip kişiler bunlar. (Ö.4)

Bu kişilerin bu tür olaylara karışmasındaki en büyük güç ise arkalarına aldıkları kurum, örgüt ya da siyasi destekler. Bir velinin öğretmene “şimdi partiye gidiyorum, sen yarın bu okulda yoksun” diyebildiği bir ortamda şiddet kaçınılmazdır. (Ö.3)

Politize olmuş, mafya dizilerinden etkilenen bir kişilik. Öğrencileri ile sözde ilgili, derslerinden habersiz, sözde korumacı, eğitimsiz, kar soylu, kentlileşmemiş tipler. (Ö.8)

Mafya özentisi olan, yaşantısını kendi menfaati üzerine kurmuş, kabadayı geçinen ve etraflarında bir sürü çapulcu olan, yaşça olgunlaşmış ama ruh haliyle toy insanlar. (Ö.20)

Çoğunlukla ilkokul mezunu, sosyoekonomik seviyesi orta seviyede olan ve ailede huzursuzluk yaşayan, eşinden ayrılmış, eşiyle sürekli kavga eden veya akrabaları ile kalan kişiler. (Ö.12)

Şiddet uygulayan velilerin eğitim seviyelerinin genel itibarıyla düşüklüğü dikkat çekmektedir. Bunun yanında kent kültürünü benimseyememiş ve daha çok varoş tabir edilen yerlerde yaşayan velilerin fiziksel şiddete eğilimli ve okulla ilgili sorunları çözmede bunu bir çözüm yolu olarak algıladıkları görülmüştür.

1.2. Ekonomik Özellikler

Şiddet uygulayan velilerin alt, orta ve üst seviye ekonomik güce sahip oldukları anlaşılmakla birlikte uyguladıkları şiddetin türlerinde değişiklik gösterdikleri görülmektedir.

Kimi velilerin maddi durumları kötü olmamasına karşın, yaşayış biçimleri, giyim tarzları ve çocuklarına olan tutumları kötüdür. (Ö.2)

Geçim sıkıntısı çeken, eğitim seviyesi düşük, aile düzeni olmayan kişiler. (Ö.22)

Gelir seviyesi çok kötü olanlar genellikle. (Ö.25)

Sosyoekonomik olarak alt sınıf bireylerden oluşmaktadırlar. (ö.16)

Devletin üst düzey bürokrat, yönetici ve milletvekilleri ve kendilerini öğretmenlerden üstün gören, eğitimi çok iyi bildiğine inanan, çocuğundan başkasına inanmayan azınlık. (Ö. 15)

Okulların buldukları bölgelerin ekonomik kalkınmışlıkları ve velilerin ekonomik seviyeleri ile öğretmenlere uyguladıkları şiddet türleri farklılık göstermektedir. Özel okullarda velilerin öğretmene ve okula karşı uyguladığı şiddet daha çok ekonomik tehdit eksenli olmakta iken kamu okullarında ekonomik şiddete dair bir bulguya rastlanmamıştır.

1.3. Psikolojik Özellikler

Şiddet uygulayan velilerin psikolojik özellikleri arasında saldırganlık, geçimsizlik, önyargılı olma, iletişime kapalılık, suçlayıcı bir tutum içinde olmaları sayılabilir.

Kıskançlık, kibir, öğretmene gereken saygıyı göstermeyen, öğretmenin yöntemini kendi eğitim seviyesine bakmadan sorgulayabilen, cahil insanlar. (Ö. 6)

Saygısız, nobran. (Ö.13)

Özenti içinde olanlar. (Ö.3)

Çatışmacı. (Ö.7)

Şiddet uygulayan velilerin psikolojik yönleri dikkate alındığında öne çıkan noktalar arasında kişiler arası iletişimi sağlıklı olarak yerine getirememe, etraftaki diğer insanların hak ve hukukuna riayet etmeme ve genel nezaket kurallarına uymama yer almaktadır.

1. Öğretmenlere Yönelik Uygulanan Şiddet Türleri

Bu kısımda öğretmenlere ve okul yöneticilerine yönelik yapılan saldırıların ve şiddetin türleri verilmiştir.

1.1. Fiziksel Şiddet

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlere ve okul idarecilerine en çok yapılan saldırı türünün sözlü sataşma ve küfür /hakaret (N=20) olduğu anlaşılmaktadır. Bunların yanında önemli ölçüde fiziksel darp, öğretmenin üstüne yürüme ve kişisel eşyalara zarar verme de göze çarpmaktadır.

Tablo 3: Maruz Kalınan Şiddet Türleri

ALT TEMALAR		N
Fiziksel Şiddet	Sözlü sataşma ve küfür/hakaret	20
	Fiziksel darp, saldırı	12
	Taciz	6
	Kişisel araçlara zarar verme	3
Psikolojik Şiddet	Tehdit	11
	Dedikodu ve iftira	7
	Üst yönetim aracılığıyla baskı	6
	Yıldırma	5
Ekonomik Şiddet	Özel okullarda çocuğu okuldan alma tehdidi	3
	İşe son verme tehdidi [†]	3
	Okulu dışarıda kötüleme	2

[†] Bu durum Özel Öğretim Kurumlarında görev yapan öğretmenlere yöneliktir.

Bir veli öğretmenler odasına gelip tüm meslektaşlar önünde hakaret ve küfür etti. (Ö.11)

Bir erkek velimiz, çocuğu düşük puan aldığı için veli toplantısında bir bayan öğretmene küfür etti. (Ö.15)

Uygunsuz davranışlar sergileyen bir öğrencim uyardımama rağmen gerekli çeki düzeni kendisine vermeyince ben de öğrenciye kızdım. Annesine haber vermiş. Annesi de çocuğun babasına ve amcasına haber vermiş. Okula gelip üstümü yürüdüler. (Ö.16)

Okul müdürümüzün arabasının tekerlerini patlattılar. (Ö.25)

Okullarda yaygın olarak sözel ve fiziksel saldırıların çokluğu dikkat çekmektedir. Okulların şiddet uygulayan velilere yönelik bir yaptırım uygulamaları söz konusu olmamaktadır. Dikkat çeken noktalardan birisi de şiddete maruz kalan öğretmen ve okul yöneticilerinin bu şiddeti istemeyerek de olsa kabullenmeleri ve hiçbir hukuki soruşturmaya yönelik girişimde bulunmamalarıdır.

1.2. Psikolojik Şiddet

Öğretmenlere yönelik yapılan psikolojik şiddet türleri arasında en çok tehdit etme, iftira atma, üstü yönetim aracılığıyla baskı ve korkutma ve yıldırma tespit edilmiştir.

Silah gösterip beni tehdit ettiler. Günlerce beni takip ettiler. Birkaç gün jandarma nezaretinde okula gidip geldim. Okulun etrafında her gün bir iki araba bana gözdağı vermek için bekliyordu. (Ö.20)

Sınıfta sigara içtiğimi etrafa yayarak hakkımda dedikodu yapıldı. Şikayet edildim. Soruşturma üstüne soruşturma geçirdim. Neticede aklandım ama psikolojik olarak yıprandım. (Ö.10)

Bir velimiz gerçekte var olmayan ama sözde benim, onun çocuğuna sürekli bağırdığını etrafa yaymıştı. (Ö.23)

Derslerinde iyi olmayan bir öğrencimin velisiyle iletişim kurmak istedim ama iletişime kapalıydı. Bu konuda ısrarcı olunca okul çıkışı kızımı ve beni takip etti. (Ö.21)

Şiddet gören öğretmen ve okul yöneticilerinin bu olayların etkisinde kısa sürede kurtulamadıkları ve şiddetin kendilerinde birtakım fizyolojik ve psikolojik rahatsızlıklara yol açtığı belirtilmiştir. Meslek hayatlarında heyecan yitimi, öğrenciye ve veliye karşı soğukluk hissi oluştuğu söylenmiştir.

1.3. Ekonomik Şiddet

Özel okullarda çalışan yönetici ve öğretmenlerin maruz kaldığı bu şiddet türünde velilerin bir olumsuzluk durumunda ya da istedikleri uygulamalar gerçekleşmediğinde çocuklarını okuldan almakla tehdit ettikleri anlaşılmıştır. Aynı şekilde, yönteminden ya da uygulamalarından memnun olmadıkları öğretmen için okul idaresine baskı yaparak öğretmenin okuldan gönderilmesini talep ettikleri de görülmektedir.

Özel okulların kimisi velilerden gelen bu ekonomik şiddete boyun eğmektedir. Ekonomik kaygıyla hareket eden kurumlar kimi zaman öğretmenleri üzen kararlar alabilmektedir. (M.1)

Özel okul velileri özel okul çalışanlarını kendi çalışanları gibi algılamaktadırlar kimi zaman. (M.2)

Bazı özel okul yöneticilerinin ve öğretmenlerinin sosyal gerçeklikle ekonomik gerçeklik arasında kaldıklarını gözlemliyoruz. (M.3)

Ekonomik şiddetin özel okullardaki öğretmene yönelik biçimi daha çok işten attırma tehdidi iken yöneticilere ve kuruma karşı ise öğrenciyi okuldan alma, veliler arasında olumsuz propaganda yapma şeklinde tehdiye dönüşmektedir.

2. Şiddetin Yansımaları

Bu tema altında, maruz kalınan şiddetin öğretmenlerin iş doyumuna, öğrencilerle olan ilişkisine, örgütsel bağlılık ve güvenlerine, sosyal ve ailevi hayata olan yansımalarına bakılmıştır. Psikolojik olarak yaşanan yıpranmanın, kimi duyguların kontrolsüz yaşanmasına, duyguların yön değiştirmesine ve yersiz ani tepkilerin verilmesine neden olduğu görülmüştür.

2.1. Meslek Hayatına

Tablo 4'te görüldüğü üzere şiddet gören öğretmenlerin meslek hayatlarında yaşadıkları en büyük problem moral ve motivasyon kaybı (N=18) olmaktadır. Bunun yanında bir ya da birkaç veliden şiddet gören öğretmenler durumu genelleyerek artık velilerden uzak durmanın yollarını aramaktadırlar. Meslekten soğuma, okulda geri plana çekilme, okula karşı güven yitimi de görülen belirtileri arasında yer almaktadır.

Tablo 4: Şiddetin Yansımaları

ALT TEMALAR		N
Meslek hayatına	Moral ve motivasyon yitimi	18
	Velilerden kaçınma	13
	Meslekten soğuma	10
	Kurum-yer değiştirme	6
	Şiddeti gizleme	6
	Mesleki tükenmişlik	4
	Örgütsel sessizlik	3
	Okula karşı güven kaybı	3
Sosyal hayata ve aileye	Anksiyete bozukluğu	15
	Yön değiştiren duygu	9
	İçe kapanıklık	7
	Değersizleşme hissi	4

Derslerimdeki performansımı çok kötü etkiledi. Her an sınıfa gelip bana zarar verecekleri paranoyası ile bir süre yaşadım. (Ö.20)

Mesleğimden soğudum, gururum incindi, üst yönetime ve devlete olan güvenim kayboldu. (Ö.22)

Gelen her veliye önyargı ile davranır oldum. Veli görüşmeleri bende sıkıntı yaratır oldu. Okul görüşme saatleri dışında velileri kabul etmeyenler bile var. (Ö.17)

Öğretmenler kendilerine yöneltilen psikolojik ve fiziksel saldırılar neticesinde meslek hayatlarında bir kopukluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kimi öğretmenler bunun etkisinden uzun süre kurtulamamakta hatta birtakım tıbbi tedavi yardımı almaktadırlar. Şiddet gören öğretmenlerin öğretim heyecanı sönerken şiddetin öğrenciler önünde olması durumunda ise gururun incinmesi, öğrenci gözünde itibarının sarsılması hissini yaşamaktadırlar. Bazı öğretmenler ise yaşadıkları şiddete bağlı olarak okul ya da şehir değiştirme yolunu tercih etmektedirler.

2.2. Sosyal Hayata ve Aile Hayatına

Şiddet mağduru öğretmenlerin, şiddetin etkilerini kısa sürede üzerlerinden atamadıkları ve bu etkilerin öğretmenlerin sosyal ve ailevi hayatlarında da iz bıraktığı görülmüştür. İş hayatında yaşanan şiddetin öğretmenlerin özel hayatlarına yansımaları duygunun yön değiştirmesi şeklinde gerçekleşmektedir.

Bir dönem evime kadar takip edilmekten dolayı eşimi ve çocuğumu koruma amaçlı memleketeye yollamak zorunda kaldım. (Ö.20)

Zamanla ketumlaştım. Ani ve anlamsız çıkışlar yaptığım zamanlar oldu. (Ö.19)

Velilerin bu kadar kolay hedef tahtasına biz öğretmenleri ve okul yöneticilerini koyuyor olması bende insanların nazarına değersizleştiğimiz intibamı uyandırıyor. (Ö.25)

Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin yaşadıkları şiddetin türü ve biçimine bağlı olarak bu şiddetin etkilerini kendi özel hayatlarına ve çevrelerine yansıtıkları, istemsiz olarak bazı tepkileri ailelerine ve sosyal çevrelerine gösterdikleri tespit edilmiştir.

Öğretmen Davranışlarından Kaynaklı Şiddet Oluşumu

Kimi okullarda öğretmenlerin davranışlarından kaynaklanan bazı şiddet türlerinin varlığı bu başlık altında tablo 5'te işlenmiştir.

Tablo 5: Öğretmen Davranışlarından Kaynaklı Şiddet Oluşumu

ALT TEMALAR	
Davranışlar	Veliyi hor görme Etkili iletişim yoksunluğu Uygun olmayan söz söyleme ve adaletsiz davranış Alan yetersizliği sonucu hâkimiyet kaybı Çocuğu etiketleme Zamansız geribildirim

Tablo 5 incelendiğinde öğretmen davranışlarından kaynaklı şiddet oluşumunun başında öğretmenlerin veliyi hor görmesi ve kendi nazarlarında küçümsemeleri yer almaktadır. Bunun yanında veli ile doğru ve etkili iletişim kuramayan, uygun olan lisan-ı hal ile hareket etmeyen öğretmenlerin, çocuklara yönelik kaba davranış sergileyen ve adaleti gözetmeyen öğretmenlerin şiddete sebebiyet verdiği de tespit edilmiştir.

Öğretmenlerimizden birisi bir defasında bir öğrencimizin saçının uzun olduğunu bahane ederek çocuğun saçlarını rastgele kesmiş. Bu eyleminden dolayı çocuk oldukça rahatsız olmuş ve öğretmene nefret besler hale gelmiş. Olay bana intikal edince çocuğu yanıma aldım ve olayın nedenini öğrenmek istedim. Çocuk, bana “öğretmenim babam yurt dışında ve şu sıralar durumumuz iyi değil. Tıraş olacak param yok ondan kestiremedim, öğretmen de beni dinlemedi” diyerek durumu anlatınca hemen o öğrencimize tıraş parası vererek berbere yolladım. Öğretmenin yanına giderek bu durumu aktardım. Böyle bir olayın kendi çocuğunun başına geldiğinde neler hissedebileceğini tasavvur etmesini istedim. Ayrıca okulumuzun تنها bir muhitte olduğunu, özellikle havanın kararmasından sonra burada öğretmenlerin savunmasız bir durumda kaldıklarını kendisine anlatarak bu tür davranışlardan uzak kalmasını salık verdim.(M.3)

Kimi zaman öğrencilere karşı onur kırıcı sözler ya da fiili eylemlerde bulunmak, veliyi ya da öğrenciyi küçümsemek, alay etmek gibi birtakım eylemler velilerin öğretmenlere yönelik şiddet uygulaması için sebep teşkil etmektedir. (M.2)

Bir defasında, öğretmenlik yaptığım yıllarda, Altındağ’da bir öğrencinin okul müdürünün arabasına ait 4 tekerleği de bıçakladığını öğrendim. Çağırdım çocuğu ve neden bu eylemi yaptığını sordum. Çocuk bana, “müdür beni kalorigere bağlayıp dövdü” deyince olayın nedeni ortaya çıkmış oldu. (M.3)

Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin özdeğerlendirmelerine bağlı olarak veliyi şiddete yönelten davranışlara bakıldığında genellikle velilerin öğrencilerine yönelik haksızlık yapıldığı, kendilerine yeterli itibarın ve değerinin sunulmadığı hissiyatı ile davrandıkları tespit edilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Şiddet, günümüzde toplumun hemen her katmanında farklı şekilde meydana gelen toplumsal bir olgu haline gelmiş bulunmaktadır. Şiddete maruz kalan bireylerin, bu şiddetten fiziksel ve psikolojik olarak etkilendikleri, bireylerin özel hayatlarında, sosyal hayatlarında ve iş hayatlarında şiddetin yansımalarının olduğu görülmektedir. Okullar insan popülasyonunun en yoğun olduğu kurumlardan biridir. Okulun bu yönü birçok insan ilişkisini de beraberinde getirmektedir. Okullarda şiddet, okul faaliyetlerini, öğretmen ve öğrenci, öğretmen ve okul yönetimi, öğretmen ve veli diyaloglarını sekteye uğratan, moral, motivasyon ve heyecan kaybına neden olan bir durumdur. Özellikle kent merkezine uzak olan ve sosyoekonomik gelişmişlik seviyesi alt sınırdaki bulunan eğitim bölgelerinde çalışan öğretmenlerin bu tür bireylerle muhatap olma ve bu bireylerin şiddetine maruz kalma dikkat çekmektedir. Bunlara ek olarak yine bu bölgelerde yaşayan ve nispeten ekonomik seviyesi gelişmiş fakat okulla ve okul faaliyetleri ile barışık olamayan bireylerden de öğretmenlere yönelik saldırılar gerçekleşmektedir.

Kırdan kente gerçekleştirilen hızlı göçün bir sonucu olarak ortaya çıkan kentleşmemiş olmanın vermiş olduğu şehre adaptasyon bozukluğu bu tür bireylerde kimi davranış bozukluklarını da beraberinde getirmiştir. Aynı bireylerin kent kültürü ve kentleşme karşısında hissettikleri “ezilmişlik” ve “ötekileştirilmişlik” duygusu, yaşadıkları kenara itilmişliklerle birleşince bastırılan ve yeri geldiğinde açığa çıkan öfkelerini en kolay ifade edecekleri yer olarak okullara ve öğretmenlere yönelmektedirler. Kimi bireylerin formal ya da informal olarak mensubu oldukları birtakım güç odakları ya da çevrelerin baskı ve nüfuzunu kullanarak oluşturdukları fiziksel ve psikolojik şiddet; öğretmenlerin karşılaştıkları bir durum haline gelmiştir. Aile hayatlarında yaşadıkları düzensizlikleri ve aile içi sorunları bazı veliler okullara da aksettirmektedirler. Bu tür olumsuz durumlar sonucu ortaya çıkan depresif davranışlar giderek şiddete dönüşme eğilimindedir. Şiddet uygulayan bireylerin öne çıkan yanları arasında saldırganlığa meyilli olmaları, çabuk parlamaları, öfke kontrolünden uzak olmaları, kibir ve kıskançlık içinde olmaları yer almaktadır.

Özel okullarda yaşanan şiddetin türü daha çok ekonomik güç tabanlıdır. Bu okulların velileri kendi özel hayatlarında sahip oldukları gücü, iktidarı ve nüfuzu okul hayatına da yansıtma çabasında olabilmektedirler. Okul yönetimini ve öğretmenleri kendi çalışanları gibi algılayan veliler yeri geldiğinde okul faaliyetlerine müdahil olabilmektedirler. Kimi özel okul öğretmenlerinin ise yaşadıkları şiddeti gizledikleri, işlerini kaybetme korkusundan, haklı olsalar dahi okul yönetiminin bu tür olaylardan habersiz kalmalarını sağladıkları tespit edilmiştir. Bölgeler arasında hatta aynı şehrin farklı yerleşim yerlerinde farklı şiddet türlerini görmek mümkün. Bu durum, şiddetin bu farklılaşan tipolojisi, bölgelerin kalkınmışlığı, eğitim seviyesi, velilerin öğretmenlere olan yaklaşımları, zihinlerdeki öğretmen algısı, okulların o bölgedeki işlevselliği ya da işlevsizliğine göre çeşitlenmektedir. Her şehir merkezine uzak bölgede ya da her zengin bölgede şiddet var diyemeyiz. Sosyoekonomik olarak geri olan kimi bölgelerde veliler okulu dikey yükselme aracı olarak gördüklerinden okula ve öğretmene sahip çıkmaktadırlar. Keza sosyoekonomik olarak gelişmiş bölgelerde kimi velilerin öğretmenlere sahip çıkıp öğretmeni bir otorite olarak kabul ettikleri de vakidir.

Öğretmenlerin şiddetin mağduru olmalarında kendi hataları da neden olmaktadır. Öğrencilerle kuramadıkları duygusal bağ ya da oluşturamadıkları sağlam ve çift taraflı iletişim ağı bu olayların tetikleyicisi olmaktadır. Kendi alanında ya da okulda belli konuda yetkinliği kabul görmüş, sözü dinlenen öğretmenler buldukları bölge fark etmeksizin velilerle iyi diyaloga geçebilmekte ve bu anlamda bir şiddetin mağduru olmaktan kendilerini izole edebilmektedirler. Fakat daha amatör davranan, iletişimi kapatan, buldukları bölgeyi ve bireyleri sahiplenemeyen öğretmenlerin şiddete daha çok maruz kaldıkları görülmektedir. Okullarda bir şiddetin meydana gelmesi halinde eğer bu olay açığa çıkartılmayıp es geçilirse sanki alttan alta bu durum taraflarca kabul görmüş gibi bir algı oluşmaktadır. Hatta kimi zaman fısıltı ile diğer velilere de ulaşmaktadır. Bundan dolayı eğer yaşanmış bir olay varsa bu kötü ve üzücü durumun giderilmesi, olayın netliğe kavuşturulması en erken vakitte yapılmalıdır. Öğretmenlerin mağduru oldukları şiddetin etkilerini atlatmak için okul yönetimi ile ve diğer öğretmenlerle durumu zaman zaman paylaşarak çözüm arayışı içine girdikleri tespit edilmiştir. Bazı öğretmenlerin ise tıbbi yardım aldıkları ve şiddetin etkilerini bu şekilde bertaraf etmeye çalıştıkları anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2004). Bir Sosyalizasyon Aracı Olarak Televizyon ve Şiddet. *Bilig*, 27-38, 30.
- Arendt, H. (1997). *Şiddet Üzerine*. İstanbul: İletişim.
- Astorr, R. A., Guerra, N., & Acke, R. V. (2010). How Can We Improve School Safety Research. *Educational Researcher*, 69-78, 39.
- Brouwers, A., & Tomic, W. (1999). Teacher Burnout, Perceived Self-Efficacy in Classroom Management, Annd Student Disruptive Behaviour in Secondary Education. *Curriculum and Teaching*, 7-26, 14(2).
- Cemaloğlu, N. (2007). The exposure of Primary School Teachers to Bullying: An Analysis of Various Variables. *Social Behaviour and Personality*, 789-802, 35(6).
- Chen, J.-K., & Astor, R. A. (2009). Students' Reports of Violence Against Teachers in Taiwanese Schools. *Journal of School Violence*, 2-17, 8.
- Çankaya, İ., & Karakuş, M. (2012). Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Psikolojik Şiddete İlişkin Bir Modelin Sınanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 225-237, 42.
- Fromm, E. (1982). *Sevgi ve Şiddetin Kaynağı*. İstanbul: Payel.
- Fromm, E. (2011). *Özgürlükten Kaçış*. İstanbul: Payel.
- Gorman-Smith, D. (2012). Violence Prevention and Students with Disabilities: Perspectives from the Field of Youth Violence Prevention. *Behavioral Disorders*, 210-214, 37(3).
- Gözütok, D. (2008). *Eğitim ve Şiddet*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Heimer, K. (1997). Socioeconomic Status, Subcultural Definitions, And Violent Delinquency. *Social Forces*, 799-833, 75(3).
- Kırel, Ç. (2008). *Örgütlerde Psikolojik Taciz (mobbing) ve Yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Kızmaz, Z. (2006). Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 247-267, 16.
- Markowitz, F. E. (2001). Attitudes and Family Violence: Linking Intergenerational and Cultural Theories. *Journal of Family Violence*, 205-218, 16.
- Markowitz, F. E. (2003). Socioeconomic disadvantage and violence Recent research on culture and neighborhood control as explanatory mechanisms. *Aggression and Violent Behavior*, 145-154, 8.
- Markowitz, F. E. (2003). Socioeconomic Disadvantage And Violence Recent Research On Culture And Neighborhood Control As Explanatory Mechanisms. *Aggression and Violent Behavior*, 145-154, 8(2).
- Meadows, R. J. (2005). *Understanding Violence and Victimization*. New Jersey: Pearson.
- Michaud, Y. (1991). *Şiddet*. İstanbul: İletişim.
- Mikkelsen, E. G., & Einarsen, S. (2002). Relationships Between Exposure to Bullying at Work and Psychological and Psychosomatic Health Complaints: The Role of Negative Affectively and Generalized Self-Efficacy. *Scandinavian Journal of Psychology*, 397-405, 43.
- Moses, R. (1996). Şiddet Nerede Başlıyor? *Cogito*, 23-27, 6-7.
- Ngakane, M. V., Muthukrishna, N., & Ngcobo, J. E. (2012). Experiencing Violence in Schools Voices of Learners in the Lesotho Context. *Anthropologist*, 39-48, 14(1).

Özdemir, S. M. (2012). An Investigation of Violence Against Teachers in Turkey. *Journal of Instructional Psychology*, 51-62, 39(1).

Pas, E. T. (tarih yok). A Multilevel Perspective on the Climate of Bullying: Discrepancies Among Students, School Staff, and Parents.

Scott, B. C. (2012). Caring Teachers and Symbolic Violence Engaging the Productive Struggle in Practice and Research. *Educational Studies*, 530-549, 48.

Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Tezcan, M. (1996). Bir Şiddet Ortamı Olarak Okul. *Cogito*, 105-108, 6-7.

Turan, S., Çubukçu, Z., & Girmen, P. (2010). Patterns and Forms of Violent Behaviors Encountered Among Pupils in Turkish Public Schools. *Journal of Education and Humanities*, 53-74, 1.

Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. *Cogito*, 29-36, 6-7.

Vettenburg, N. (2002). Unsafe Feelings Among Teachers. *Journal of School Violence*, 37-41, 1(4).

Waasdrop, T. E., Pas, E. T., O'brennan, L. M., & Bradshaw, C. P. (2011). A Multilevel Perspective on the Climate of Bullying: Discrepancies Among Students, School Staff, and Parents. *Journal of School Violence*, 115-132, 10(2).

Walker, H. M., Ramsey, E., & Gresham, F. M. (2004). *Antisocial Behavior in School: Evidence-Based Practices*. Canada: Wadsworth.

Wilson, C. M., Douglas, K. S., & Lyon, D. R. (2011). Violence Against Teachers: Prevalence and Consequences. *Journal of Interpersonal Violence*, 2353-2371, 26(12).